

Landago
 Ljngvær
 Hellevær
 Grævær
 Kleinvær
 Steina

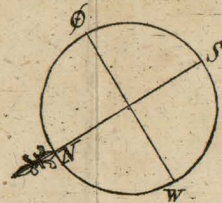
Oer uden for det fæste Land

West-Fiorden

Her omkring og igiennem gaer moskø

Moskenes
 Ambaar
 Mosken
 Wæro
 Helle
 Lofoten
 Helles
 Eggen
 Helholm
 Skarholm

Nord-Søen

mael-Strømmen

Stareij
 RÖST
 RUSTENE
 Væej
 Arenjkken
 eller

Nordske Mile

Beretning
om
Den Venetianske Edelmands
Petri Qvirini
Skibbrud og Ankomst til Den Kyst
i Nordlandene. No. 1432.

Af
G. Schöning.

---

§. 1.

Det er rart at finde noget, henhørende til den Norske Historie og Geographie, samt til de Norges Levemaade, Skikke og Sæder i de midlere Tider (a) at oplyse og forbedre, ja saa rart, at hvert Stykke, som deri kan opdages eller bekiendt gøres, bør at ansees som en funden Skat. Af vore egne har slet ingen i de Tider optegnet os noget efterretligt om de Ting, og hos Fremmede er det og meget lidt man derom finder. Blant hvilke Sidste jeg her især vil handle om de,
i Hie-

(a) Til den Norske Histories midlere Tider vil jeg henregne en Deel af det 12te, det 13, 14. og 15. Seculum.

i Hieron. Megiferi Septentrio Nov. antiquus, oder: Die Neue Nort & Welt. 2c. Leipz. 1613. in 8vo. indforte, Fortællinger om Petri Qvirini Reise og Skibbrud, den eene af ham selv forfattet, som staaer Pag. 178. 2c., og den anden af hans Reise & Staldbrødre Christopher Floravant og Nicolaus Michele, som begynder Pag. 221., begge af det Italienske oversatte paa Tydsk; jeg meener saa meget deraf, som egentlig angaaer deres Ankomst til Den Kyst i Nordlandene, deres Overvintring der paa Stedet, og deres Beretning om bemeldte De. Hvilke deres Fortællinger, skiont de fornemmelig angaae et Sted, som ligger temmelig høit op i Nord (b), og er i sig selv ei af synderlig Vigtighed, dog ere saa meget meere værde at blive vore Landsmænd bekiendte, som de ere optegnede af Fremmede fra et saa langt bortliggende Land, som Italien, som de indeholde adskillige, ellers ubekiendte, ret artige og rare Underretninger om vore Landsmænds da værende simple og uskyldige Levemaade i Nordlandene,

- (b) Værs og Kyst: Verne udgiøre den yderste Odde af den store Samling af større og mindre Øer, hvilke strække sig ud fra det faste Land ved Ofoten, omtrent i Syd-Vest og Syd-Syd-Vest. Og ligger Kyst med tilhørende Øer omtrent under 67. gr. 30. m. nordlig Bredde, eller og efter det nylig udgivne Kort over Norge under 67.

dene, især paa Den Røst (c), og jo mere rar og ubekiendt iblandt os foromtalte Bog er, i hvilken disse Beretninger ere indrøfede. Hvorfor jeg og har paataget mig den Umage, af oftbemeldte Fortællinger, hvilke jeg for desto meere Tydeligheds og Kortheds Skyld vil tage under eet, at udtrække det mærkværdigste (d), og derover at gjøre nogle le faa Anmærkninger.

§. 2.

- (c) Ravnens Oprindelse er mestendeels heel uvis at udfinde, saa at man ofte, naar man synes at være den nærmest, er endnu langt borte derfra. Dog bliver det vel vist, at Den Røst har faaet sit Ravn deraf, at den ligger i den bekiendte Mosses Strøm: Thi paa Islandsk heeder en Strøm Røst, in plur. Rastir. See Egerh. Olavii Enarrat. Hist. de Islandiæ natura & constit. p. 146. Og i de saa kaldte Konunga Sagur, som paa Svensk ere udgivne paa Bisingsborg, staaer herom i Texten indført, skiont det kun er en Anmærkning, følgende: „ Røst i „ Siden betyder then Randen, ther Strøm- „ merne møtas, en kommer Sunnen og en „ annen Norden ifraan. Pag. 139. „
- (d) Hertil har min Formand i Embedet Hr. Mag. Dass været behjelpelig, ved at lade af foromtalte Bog i Kiøbenhavn udskrive den heele Text, saa vidt vor Sag angaaer, og mig tilsende, da Bogen her paa Stedet ei var at komme over.

§. 2. At vi da skal komme nærmere til vor Materie; Saa fortæller bemeldte Petrus Qvirinus, at han af 2de Marsager, nemlig for at forhverve sig Ære og samle Rigdom, foretog sig, som Skibs-Patron, en Reise fra Candia til Flandren eller Nederlandene, med et Skib Malvasier, som var besat med 68. Personer, af hvilke, efterat Skibet var forjaaet, kun 16. (*) vare tilovers paa Skibets store Baad, som var forsynet med Seigl, Arer og noget Proviant, da disse, efter megen udstanden Fare, Hunger og Tørst, endelig d. 4de (e) Januar. No. 1432., fik at see langt borte et klippigt Land, overalt bedækket med Snee, hvilket opvakte hos dem en overmaade stor Fornøielse og Haab om Frelse, saa de, hvor afmægtige de end vare, spendte alle deres Kræfter an, for at naae samme; Men eftersom Vinden var dem imod, deres Kræfter for svage til at kunne bruge Aarene med nogen Fordeel, og Dagen saa kort, at den kun varede i to Timer, saa kom bemeldte Land dem igien af Syne, da Mørket og Matten paaakom, hvilken de dog hendreve i temmelig godt

(*) De vare i det mindste 19., eller 21. Personer. See siden §. 4. Not. (1).

(e) I Floravants Beretning staaer, at dette skeede d. 3die Januar.; men det maa være en Skrive, eller Erindrings, Feil.

godt Haab, og bleve, da det lysnede til den anden Dag (5. Januar.) vaer et andet Land, som bestod af meget høie Klipper, og syntes at ligge dem meget nærmere, end det forrige; Hvorover de gjorde sig og al Umage for at komme didhen, hvilket for saa vidt lykkedes dem, at de ved Kl. 4. om Natten (f) komme tæt ind under Landet, hvor de vare i yderste Fare for at omkomme, formedelst de mange Klipper og Skær, af hvilke de vare omringede; Dog slap de ogsaa, skiont med stor Nød deraf, og landede endelig ved en liden Dal imellem 2de Bierge, som var ogsaa det eeneste Sted, hvor der var sikkert at komme til Landet (g).

§. 3. Saa snart de mærkede, at Skibet stødte mod Sanden, sprang fem af dem, som vare i den forreste Deel af Skibet, strax i Søen, skiont den endnu var der temmelig

G 2

- (f) Floravant siger, at det skeede Kl. 3.
 (g) De landede paa en øde De ved Røst, hvor overalt er farligt og vanskeligt at komme til Lands, sær for dem, som ei ere des bedre kiendte. See Peder Claussens Norges Beskrivelse. Hvilket dog fornemmelig er at forstaae om de Der, som i Mængde ligge omkring Røst, Den selv, og af hvilke den paa de tre Sider er omringet, saa at den der ved mod Havets Bølger er temmelig vel bevaret og sikker.

melig dyb, og op paa Landet, hvor de slugede i sig en overmaade Mængde Sne, for dermed at affiøle og læsse deres fortørrede og forbrændte Indvolde. Hvorpaa de ogsaa bragte deres Staldbrodre en Kedel fuld deraf, hvilke aade denne ellers slette og ubehagelige Kost med saadan Begierlighed, at Qvirinus forsikrer, det han for sin Deel fortørrede meere deraf, end han havde kunnet bære paa sine Skuldre; Hvilket siden betom endeel ret ilde, sær dem, som først sprunget paa Landet. Efter denne slette Bedrøvelselse henbragte de den øvrige Deel af Matten i Skibet, for at forebygge at det ei af Bølgerne skulde sønderslaaes, eftersom de hverken havde Anker eller Tou at binde det fast med. Men da det blev Dag, som var just H. 3. Kongers Dag (d. 6. Januar.) lode de 2de efter sig i Skibet, for af nys bemeldte Aarsag at passe derpaa, og de øvrige steege i Land (h), hvor de lagde sig need i Sneen, for at hvile sig lidt, takkende Gud, fordi han havde reddet dem af saa stor en Nød,

- (h) Dette Land, siæer Floravant, var øde og heed Santi, hvilket Ord jeg meener at disse Fremmede have giort af de Norske Navne Sandey, Sandholm eller Sandskiær, af hvilke det første mest ligner Ordet Santi, ligesom der og blant Kost Berne virkelig findes en som heeder Sandey eller Sandö, men 2de, som fore sidst bemeldte Navn Sandskiær.

Nød, og at de vare komne paa Landet igien, hvilket de i 16. til 18. Dage ei havde seet (i), og gjorde op for sig en liden Tid af nogle Skibs = Bretter eller en Nare, ved hvilken de opvarmede deres forfrosne Lemmer; og eftersom Hungeren tillige satte paa, saa søgte de efter, om de havde noget tilbage af deres Proviant, men fandt ei andet, end i en Sæk en Hoben smaae Stykker Tvebak, blandet med Menneſke = Skarn, en Skinke og et lidet Stykke Ost, hvilket de varmede ved Ilden, og dermed lidt vederqvægede sig. Dog vare allerede tre af deres Staldbrødre døde forrige Nat, af dem, som først havde sprunget i Land, hvilket man vilde fornemmelig tilskrive den Mængde Søe = Vand, som de under Veis, for den ulidelige Tørstes Skyld, havde taget til sig; Og da de to, som vare blevne tilbage i Skibet, saae at ingen vilde eller kunde komme for at løse dem af, forlode de Skibet, og begave sig hen til de andre, forfrosne, skælvende og halv døde, men bleve og nu lidt opvarmede.

G 3

§. 4.

- (i) I den Tid, siger Floravant, at de, siden de mistede deres Skib, havde seilet 2500. (Italienske) Mile, og i det mindste 6. Mile i Timen.

§. 4. Men alt dette var dem en ringe Trost, som og varede kun kort: Thi da de mærkede, at de vare paa et øde og ubeboet Sted, hvor intet var at see uden Sne og Klipper, og de af en Røg, som de saae lange borte, paa et andet Sted, som laae omtrent fem Italienske Mile derfra, sluttede at der maatte boe Folk, satte de sig for den følgende Dag (den 7. Januar.) at drage didhen (k); Men estersom ingen havde passet paa deres Skib eller Baad Natten over, saa var samme bleven saa ilde stødt imod Klipperne, at omendskiont de gjorde sig al muelig Umage for at stoppe det til og saae det tæt igien, saa vare de dog ei saa snart komne ind derpaa, for end det aabnede sig paa adskillige Steder, og paa eengang sank under, saa de bleve alle igiennemvaade, og maatte søge Landet igien det beste de kunde, fulde af Misrøil, af Skræk og Frygt for Døden, som de ventede at ville paa dette øde Sted blive deres visseste Giest, estersom alt Haab om at komme derfra, nu var

(k) Qvirinus siger, at da de vilde reise derfra, vidste de ei hvorhen, men søgte kun at komme hen til et andet Sted, som kunde være beboet. Hvilket synes at være det rigtigste, og at de have landet ved saadant et Sted paa Den Santi, at hverken kunde Indbyggerne paa Den Røst see dem, ei heller de hine, estersom de ellers ved et Slags Tegns havde fundet give deres Nød tilkiende.

var dem betaget, og de ei havde det mindste, hvormed de kunde opholde Livet. Dog, eftersom dette er de fleste Mennesker Kiert, ihvor yderligt det end seer ud; Saa grebe de til det Middel, at de fik trukket deres Skib, skiont det kostede dem megen og langvarig Møie, op paa Land, og hug det siden over i tvende Parter, hvoraf de gjorde sig tvende Hytter, ved at hænge deres Seil og hvad de fandt af gamle Klæder derover paa Skibets Aarer, og det saaledes, at i den ene Hytte, som den Største, vare tretten Personer sammen, og i den anden kun tre (1), hvor de gjorde sig Ild og Varme op af adskillige gamle Kurve og Skibs Bredder, som de huggede i Stykker, hos hvilken de deels sadde, deels laae paa Sneen og varmede sig. Men den Varme kom dem dyre til at staae; Thi de vaade Bredder og det meget Veeg, hvoraf de vare igiennemdrufne, gavede en tyk og hæsleg Røg fra sig, hvorved deres Ansigter og Dine saaledes opsvolmede, at de neppe kunde see,

S 4

og

- (1) I Floravants Beretning staaer, at de vare fem, hvorefter de skulde have været 21. i Tallet, da de komme til Santi, og altsaa flere end 16.; hvilket de og maae have været, og i det mindste 19.; thi tre vare døde, 13. i den ene og tre i den anden Hytte, som Virinus regner, saa det Tallet 16. er ventelig paa foranførte Sted, hvor deres Tallet opgives, sat i Stedet for 19.

og det som endnu værre var, afledes derved saadan en skrekkelig Mængde Utsi paa dem, at de toge hele Næver fulde deraf og fastede paa Ilden, og at de aade Skibs-Skriveren især Kiødet af indtil Benene paa Halsen, saa han deraf døde.

§. 5. Imidlertid havde de intet andet at opholde Livet med, end Skæll, Søe-Snekker og andet, hvilket de opsamlede paa Strandbredden, og hvormed de meget kummerlig maatte nære sig, da deraf ei engang var saa meget at finde, som de gierne vilde have, og det gav dem kun en ringe Føde (m), hvorover de bleve saa afmægtige, at da endnu tre (n) af dette ulykkelige Selskab døde, som vare indfødte Spanier, stærke og velvorne Mænd, maatte de andre lade dem tre fulde Dage og Nætter ligge i Hytten hos sig ved Ilden, indtil de endelig med stor Møie fik baaret dem ud. Ja de kunde tilsidst neppe staae paa deres Fødder, og naar de drak enten kolt eller varmt Vand, fastede deres Mave det strax fra sig igien. I hvilken jammerlig Tilstand det hændte sig, at Qvirini

(m) Paa nogle Steder fandt de en Slags Urt under Sneen, som de fastede i deres Kiødel, og kaagede til Spise, men de kunde deraf ei blive mætte, som Floravant beretter.

(n) Floravant figer fire.

rini Tiener tillige med nogle andre, som vare gangne ud, for at samle sig Muskler og Skæll, fandt et lidet Træ-Huus, som laae vester ud noget høit, i og omkring hvilket der laae noget Røe-Skarn, som saae temmelig friskt ud, hvoraf de sluttede, at der nyelig maatte have været Dvæg, og Folk der boe i Nær-værelsen. Hvilket gav dem paa nye noget Haab om Frelse; Og estersom de i deres Hytter vare saa ilde forsynede imod den skarpe Kulde og Blæst, saa besluttede de samtlig at begive sig hen til bemeldte Huus, for at finde mere Ly og Sikkerhed, hvilket kun 10. af Selskabet vare i Stand til at gjøre; men derimod vare tvende blant dem (o) i den store Hytte saa svage, at de ei kunde komme af Rummet, saa de andre der maatte lade dem efter sig, da de vare selv saa skrøbelige, at de, estersom Sneen var dyb, og de havde noget Brænde at bære, ikke uden med stor Møie kunde slæbe sig didhen, særdeles Qvirinus selv, som var den Skrøbeligste blant dem, skjønt Beien didhen var kun een og en halv Italiensk Miil (p). Esterat de vare komne til Huset, gjorde de det reent, det beste de

G 5

funde

(o) Sidstbemeldte beretter, at de vare tre, som bleve tilbage.

(p) Det er lidt mere end to tredie Dele af en Norssk Fierdingmiil. See siden §. 15. Not.

Kunde, og fandt derinde en stor Bæstfærdighed mod Vind og Sne; Men for Resten vare de ligesaa ilde deran nu, som før; thi endstønt de nok kunde giette sig til, at der maatte boe Folk i Nærvarelsen, som om Sommeren komme hen til det Sted hvor de vare, for at vogte deres Qvæg; Saa var det dem dog umueligt at opsoege dem, eller at nogen af dem havde Kræfter til at gaae op paa næste Bierg, for at see sig om. Hvorfor de, for at stille deres store Hunger, maatte søge Stranden, som var i Nærvarelsen, og deres sædvanlige Næring. Det var paa en Torsdag at de flyttede ind i bemeldte Huus, og paa næste Løverdags derefter skede dem en særdeles Guds Belgierning; Thi da de alle, undtagen Qvirinus, vare udgangne for at samle sig Muskler, blev en af dem vaer en forunderlig stor Fisk, som kunde veie omtrent to Centner, at ligge paa Stranden (q), hvor den syntes da nyelig at være opkast. Dens ne huggede de strax i mange Stykker, og med en ubeskrivelig Glæde bragte hiem til Huset

(q) Hvad dette har været for en Slags Fisk, er uvist at sige. Floravant siger, at han ei veed, hvad han skal kalde den, enten en Hvalfisk eller et Marsiin. Har det været af første Slag, som ei fielden paa de Steder kastes op paa Land, saa maa den have været af de Smaae.

Huset, hvor Quirinus imidlertid havde gjort op en liden Tid, ved hvilken de deels kaagte, deels stegte deres Fisk, dog uden at kunne bie indtil den var igiennemkaagt, saa stor var deres Hunger, hvilken og nær havde ophidset dem til indbyrdes Mord og Manddrab; Thi sex af Selskabet vare egentlig de, som fandt Fisken, og først begyndte at gjøre sig til gode dermed; hvilket da de øvrige tre (r), som imidlertid maae have været for dem selv paa et andet Sted, fornumme og mærkede Lugten af den stegte Fisk, bildte de sig ind, at de andre vilde beholde Byttet alene, og fortære det i Centrum, hvorover deres hungrige Maver dreve dem til saadan rasende Bredde, at de satte sig for, om de andre ei vilde med det gode, da med Magt at tvinge dem til at gjøre sig deelagtige i Byttet, det maatte koste hvad det vilde, om det end var Livet selv, hvilket de i denne Tilstand ei meget agtede. I dette blodige Forsæt begave de sig hen til de andre, blant hvilke ogsaa en var saa uforfhammet, at han, da de traadde ind ad Dørren, begyndte haanligen at afvise dem, og raade de andre, at man ikke maatte lade dem faae noget. Men Quirinus, som saae at deres Ansigter vare ganske forandrede, og fulde af forbittrede Miner, bragte de andre
ved

(r) Floravant beretter, at de vare fem i Tallet, og han selv een iblant dem.

ved sine Forestillinger fra saadant ugudeligt Forsæt, saa de nys ankomne Giester og fik spise af Byttet til Fornøielse.

§. 6. I fire Dage spiste de af denne Fisk med største Graadighed saa meget hver vilde; Men da de saae at de havde ikke ret meget tilovers deraf, begyndte de at bruge mere Sparsomhed, og til den Ende fastsatte imellem sig en vis Takt, hvormeget enhver skulde nyde om Dagen; Hvorved de bragte det saa vidt, at de endnu af bemeldte Fisk havde i ti Dage (s) deres Underholdning, saa de et alene fik stille deres Hunger, men samlede sig og temmelig Kræfter. Og var det mærkeligt, at saa længe denne Fisk varede, indfaldt der saadant vedvarende ondt Veir, med Storm og Snee, at det havde været dem umueligt at gaae ud af deres Huus, for at søge sig Føde, og de nødvendig maatte have omkommet, hvis ikke den oftomtalte Fisk havde faldet dem i Hænderne, hvilken og fik Ende, da Veiret begyndte at blive noget bedre, at de kunde søge Stranden igien, for der at opsamle sig foromtalte Sager til deres Underholdning, da intet andet var for Haanden.

§. 7.

(s) Florabant regner kun ni Dage, i hvilke de havde deres Føde af denne Fisk.

§. 7. Med denne Røst maatte de siden tage til Takke, skjønt den gav dem saa liden Næring, at de begyndte at see ud, som blotte Skygger og halvdøde, ligesom de og intet andet havde at brænde og varme sig ved, end den Røe-Møg, som laae hos Huset, hvori de vare, hvilken dog stedse gav dem Haab om Frelse, saa de med desto større Taalmodighed leed alt dette. Saadant deres Haab blev og endelig imod al Formodning opfyldt: Thi paa en anden Klippe eller et Forbjerg, omtrent otte (Italienske) Miile (r), fra det Sted, hvor de vare, boede iblandt en Hoben andre Fiskere, en Mand, som havde to Sønner, af hvilke den ene, som var 16. Aar gammel, drømte en Nat, at 2de Kalve, som hans Fader havde mist forrige Sommer, vare komne over paa Den Santi, og der at finde (u). Hvilket da han om Morgenens efter

(r) Nysbemeldte siger, at denne Klippe eller De laae kun fem Miile derfra, og heed Røstene; Efter dennes Regning var der mellem Santi og Røstene omtrent 1. Røst Mil, men efter Qvirini noget over een og en halv.

(u) Qvirinus siger, at bemeldte Mand havde noget Qvæg der paa Den Santi, og at hans Søn drømte, at Qvæget var kommet ud, hvorfor de droge did over for at see, hvorledes tilfød. Det er uvisst, hvilken Beretning er rigtigst: Thi paa endeel af de Der, som

ter fortaalte sin Fader, drog denne med begge sine Sønner paa en Fisker-Baad en Morgen tilig over til bemeldte De, og landede just ved det Sted, hvor de Skibbrudne Folk vare, da den Gamle blev hos Baaden, men hans begge Sønner ginge op paa Landet, hvor de fik at see Røgen af den Ild, som de Fremmede havde opgiort i det lille Hyrde-Hus, hvilket satte dem i en stor Forundring, efter som de vidste, at ingen Folk vare der paa Den. Da de nu derover ginge nærmere hen til Huset, og taledede med hinanden om, hvad denne Røg skulde betyde,

som

som ligge om Røst, gaae Nvæget, særdeles Faar, ude den heele Vinter igiennem, paa andre græses de kun om Sommeren, paa hver De til 20, 40, 100, 200, til 400. i Tallet og derunder, og finde der saa skion Græsgang for sig, at man af et Faar eller en gildet Bæder, ofte faaer om Høsten 1. Bismær Pund eller 12. Skaalpd. smeltet Talg, og af et Faar, som har gaaet ude om Vinteren, naar man vil slagte det om Vaaren, 6 à 8. Skaalpd. Og dette uagtet kan Indbyggerne paa Røst-Den der slaae og høste en stor Mængde Høe. Dog findes der og nogle smaae Der, paa hvilke hverken Høe slaaes eller sødes Creature, men hvor Fugle i stor Mængde opholde sig, og legge der deres Eg, som tiene Indbyggerne til Spise, og skaffe dem tillige nogen Fordeel ved deres Duun og Kiær, særdeles den saa kaldede Lynd-Fugl.

kom deres Køst Christopher Floravant for
 Dren, som med Forundring spurgte de an-
 dre, om de ei hørte en Menneſke = Stemme?
 hvortil Styrmanden ſvarede, at det vare
 de forbandede Ravnne, ſom ſkreege, eſtersom
 de ventede at faae æde dem op, ligesom de
 havde begyndt at giøre med deres afdøde
 Staldbrodre: Thi de havde ſaa Dage tilforn
 ſeet en Hoben Ravnne at ſidde paa bemeldte
 deres Staldbroders døde Legemer (v), hvor
 de gjorde et ſtort Skrig. Men da de 2de
 uden for komne nærmere til Huſet, hørte de
 alle, at det virkelig var Menneſke = Køst,
 hvorfor bemeldte Floravant gif ud, og da
 han ſaae bemeldte 2de Perſoner, vendte ſtrax
 om og raabte til de andre det høieſte han
 kunde: De ſkulde glæde ſig, thi der vare 2de
 ankomne, for at leede efter dem: Hvorpaa
 de alle med en ubefkrvelig Glæde ginge ud og
 hen til de 2de ankomne Perſoner, hvilke ble-
 ve ei lidet forbaufede over dette uventelige
 Optog, og forſkrækkede over at ſee ſaa man-
 ge fremmede Anſigter, ſom vare ſaa guſtne,
 bleege og mavre, at de forekomme dem heller
 ſom Spøgeller, end Menneſker. De ſtode
 derfor en Tiid lang, uden at kunne bevæ-
 ge ſig af Rummet, eller tale eet Ord; Men
 da de andre ved adſkillige ydmyge Gebærder
 og

(v) I Floravants Beretning ſtaaer, at diſſe de-
 res døde Staldbrodre vare ſitte i Tallet.

og andre Tegn gave tilkiende at de vare i Nød, og man ei havde noget ondt at frygte sig for, begyndte de at tale og nævne deres Des Navn, som ingen af de andre forstode, hvilke derpaa fulgte dem hen til deres Fader, som blev ei mindre bestørset end hans Sønner. Der ransagede de Fremmede Baaden, om der skulde være Mad = Varer for dem at finde; Men estersom den Noie var forgiaesves, sluttede de at det Sted maatte ei være langt borte, hvorsfra Baaden var kommen, og fik derfor ved adskillige Tegn og Gebærder de Ankomne bevægede til at tage 2de af deres Sælskab i Baaden til sig, som ei kunde bære fleere (x), for at fare over, og desto snarere skaffe de andre Hielp; skiont endeel havde været af den Tanke, at man burde beholde een af den, eller tvende tilbage hos sig, for at faae desto snarere Hielp, og være des visere paa den; Hvilket dog baade Qvirinus og andre satte sig imod og fraraadde, af Frygt for at støde Stedets Indbyggere for Hovedet, hvis Hielp de i disse deres slette Omstændigheder saa høilig trængede til.

§. 8.

- (x) De 2de, som fore over, vare Gerard von Lyon og Cola von Strant, estersom de kunde tale Fransk, og tillige havde lært at snakke lidt Tydsk.

§. 8. Det var paa en Fredag, at dette skeede, og at de Udsendte komme paa bemeldte Baad over til Ven Kustene, hvor Indbyggerne ved deres Ankomst løbe tilfammen, betragtede med Forundring baade dem og deres Klædedragt, og spurgte hinanden hvorfra de vare, og hvorledes de vare komne did. Hvorom ingen kunde give dem nogen Beskeed, estersom de Fremmede forstode ingen, og ingen dem, endskiont de forsøgte paa adskillige Sprog at tiltale Indbyggerne, som alt var forgieves, indtil en af de Fremmede, som var født i Nederlandene, paa Tydsk tiltalede Præsten eller Capellanen der paa Stedet, som var en Tydsker, og en Munk af Dominicaner-Ordenen, hvilken da fik vide hvorfra de vare, og hvordan Skæbne de havde havt, og kunde berette det for de andre paa Ven. Imidlertid forvoldte dette, saavelsom Indbyggernes Fiskerie, som den Tid af al Magt blev drevet (y), at
desse

- (y) Da ere gierne, paa saadant et Sted som Køst, alle Mandspersoner, som formaae at arbejde, ude paa Søen den heele Dag, hvorfra de ei komme hjem førend mod Aftenen, trætte og hungrige, saa de da behøve at pleie og hvile sig. Dette deres Torstefiskerie begynder gierne ved Kyndelmisse Tid

desse ei fik vide hvorledes tilstod, og den heele Løverdag gif bort, uden at nogen begav sig hen over til Den Santi, for at afhente de andre, hvilket satte dem, som vare blevne der tilbage, i en skrækkelig Angst og Bekymring, eftersom de havde gjort sig det faste Haab, at de strax om anden Dagen skulde faae Hielp, hvorover de nu blandt andet tænkte, at Baaden, paa hvilken deres Staldbrodre fore over, maatte paa Beien være undergangen, ved det der vare for mange Mennesker derpaa. Dog bleve de og endelig hiulpsne: Thi om Søndagen, som var just vor Frues Kensele-Dag (2), d. 2den Februarii, efterat Guds Tienesten var til Ende, forestilledede bemeldte Præst sine Tilhørere, hvor elendig og jammerlig det stod til med dem, og viiste dem deres 2de Staldbrodre, som vare komne over; Hvorover de bleve saa bæggede, at mange græde af Medynk, og den ansaae sig lykkelig og salig, som først kunde komme afsted, for at hielpe de Nødlidende.

§. 9.

der og varer til henimod Paaske, da de ofte maae søge Fisken 1. å 2. Norske Mile i det aabne Hav, brugende ei Garn, men allene Snøre og Angel.

- (2) Saaledes beretter Floravant det udtryffeligg; Saa de i 28. fulde Dage have været paa det øde Sted Santi.

§. 9. Til den Ende komme da ud til Den Santi (a) sex Skibe eller Baade, bringende med sig en Hoben af al Slags Spise, som der paa Stedet var brugelig, hvis Ankomst opvakte hos de af Bedrøvelse og Længsel halvdøde Menneſker, en Glæde, som ei er at beskrive, allerhelst da de Ankomne viiste en særdeles Medynk og Kierlighed imod dem, bragte dem adskillige forfriskende Sager, og vare villige til at tage dem derfra med sig, for at gjøre dem end mere til gode. Den foromtalte Præst eller Munk var og kommen did over, hvilken spurgte paa Latin, hvo iblant dem var Skibs-Herre eller Patron? Og da P. Qvirinus sagde sig det at være, gav Munken ham at æde noget Rugbrød, som han havde med sig, hvilket smagede Qvirino saa vel, som det var kommet fra Himelen (b), og gav ham tillige Øll at drikke.

H 2

Hvor:

(a) Qvirinus fortæller Sagen, ligesom de vare om Søndagen blevne afhentede; Men Floravans siger, at det ei skede førend den 3. Februar. St. Blasii Dag, hvilket vel og er det rigtigste: Thi efter Tjenesten om Søndagen var det vel for silde at fare over og afhente dem.

(b) Her nælbes ikke, om det var det saa kaldede Flad-Brød, hvilket længe har været og endnu er i Brug, sær Nordenfelds i Norge, fornemmelig i Nordlandene, eller andet
— Slags

Hvorpaa han tog ham ved Haanden, og bad ham udvalge sig et Par andre af Sælskabet, for at følge ham over til Den Rustene paa hans Baad, som tilhørte Obersten der paa Landet (c), hvilken dog selv var en Fisker. Dette gjorde Qvirinus, og udvalgte dertil Franciscum Qvirinum fra Candia og Christophorum Floravant fra Benedig, med hvilke han paa bemeldte Baad foer over til Den Røst, hvor nys omtalte Obersters Søn ledte ham ved Haanden ind i sin Faders Huus, efter som han var saa svag, at han ei formaede at gaae. Der blev han imodtagen af Fruen i Huset, som med sin Pige kom ham i Møde, for hvilken han faldt ned for at kysse hendes Fodder (d); Men saadanne Complimenter var hun ei vant til, hvorover hun strax reiste ham op, førte ham hen til

Bar:

Slags Brød; af hvilket sidste det vel har været, efter som Qvirinus vel ellers ikke saa strax havde fundet Smag deri.

(c) Denne Oberste har vel ikke været andet end den fornemste og rigeste Mand paa Den, som ogsaa tillige kan, paa Qvirighedens Begne, have havt noget over samme at befale.

(d) Han erindrede sig da, siger Qvirinus, hvorledes de livegne Slavinder i Grækerland bære sig ad, naar de faae dem at see, som deres Fruer skal være, hvilket gav ham Anledning til at gjøre en saa dyb Compliment.

Barmen, og gav ham en Skaal god sød Mælk at drikke, som meget vederqvægede ham.

§. 10. Quirinus, som og stedse blev holdt i større Ære end de andre, blev derpaa tillige med de tvende forbemeldte hans Staldbrødre, lagt ind til Herberge i Oberstens Huus, men de øvrige indlagte hos andre, som boede der paa Stedet, hvor de overalt paa det venligste og beste, efter Stedets Leilighed, bleve imodtagne og beværteede. Især bragte man dem i Begyndelsen saa mange forfriskende Sager, at de, ved det de syntes, at de aldrig kunde blive mætte, toge mere til sig deraf, end deres svage Maver kunde taale, saa de derover bleve angrebne af saadan Smerte, at de ei andet tænkte, end de deraf skulde døe. Men imidlertid erindrede de sig deres tvende Staldbrødre, som vare blevne tilbage efter dem i den store Hytte, da, de flyttede ind i bemeldte Hyrde-Huus, og taalede saa vel om dem, som om de Afdøde, som laae ubegravne, til Stedets Indbyggere, af hvilke mange samlede sig sammen, og med deres Præst drog over til Den Santi, hvor de under en andægtig Sang af Psalmer og aandelige Sange, begrove de der liggende døde Kroppe, af hvilke Ravnene til deels havde afædt Kjødet, og føiede til samme een af de tvende tilbage blevne, som allerede var

Død; Men den anden fandt de endnu i Live, skiont, i hvilken ynkværdig Tilstand, kan enhver læt slutte, da han intet Menneſke havde hos ſig, var berøvet al menneſkelig Hielp og Næring, og ſaae ſin Staldbroder at ligge død hos ſin Side. Denne bragte de tilbage med ſig til Den Køſt, hvor han dog døde efter tvende Dages Forløb omtrent, og blev hæderligen begravet.

§. II. Paa denne lille De Køſt vare den Tid, efter bemeldte Qvirini og Floras vants Beretninger, 12. Huſe eller Familier og 120. Sieler, hvoraf 72. communicerte paa Paaske-Dag, ſom ſærdeles gode Catholiske og andægtige Chriſtne. De fleſte af Indbyggerne vare Fiſkere, og nærrede ſig og ſine ei med andet, end Fiſkerie, efterſom i denne yderſte Lands Ort voxte ingen Slags Frugt eller Korn (e). Dog vare de af Naturen begavede med god Forſtand, og kunde ſelv ret vel giøre, binde og ſammenſlette

- (e) Saadant ſkeer ei heller nu omſtunder der paa Stedet, uden meget lidt, ſkiont Jorden er beqvem til Agerdyrkning, og er maaskee aldrig ſkeet; Dog har der, end og for omtrent 1000. Aar ſiden, været Korn-Avling, ei alene paa andre Steder der i Nærvaerelſen, men og mange Mile længere nord i Nordlandene, ſom nordeſt i Senjen.

flette (*) deres Baade, Kar, Spande, Stampe og Fade, sammenslettede Kurve, Fiske-Garn, og alt andet, som behøvtes til deres Livs Fornødenhed og Handtering (f). Saa vel Mands- som Qvindes- Personer vare ret smukke og vel vopne, og levede tillsammans i den største Uskyldighed og broderlige Kierlighed, saa de gierne gjorde hinanden godt, uden Hensigt til nogen Nytte og Fordeel. De vare meget gudsfrygtige Folk, forsomte aldrig Guds-Tienesten eller nogen Faste-Dag, murrede og flagede aldrig over hinanden, brugte ingen Eder, og hørte man dem aldrig nævne Dievelen (g). De vare saa en-

H 4

foldige,

- (*) De Norske Bønder gjøre gemeenligen selv alt hvad der udfordres til deres Husgeraad, Redskabe, Klæder og Bygninger, hvori og endeel iblant dem ere store Mestere.
- (f) Jeg vil neppe troe, at de nu værende Indbyggere der paa Stedet ere saa hædige og saaduelige, som disse Forsædre vare. Sagen er, at paa dette saa vel som adskillige andre Steder i Nordlandene og Finmarken har den forrige Velstand saa meget aftaget, og dermed tillige Indbyggernes Drivt og Due-lighed.
- (g) Gud give at vore Landsmænd, end og i Nordlandene og paa Køst selv, vare endnu saa gudsfrygtige, dydige og skikkelige, som paa de Eider, her omtales! Men derimellem er, desværre! vel en fiendelig Forstiel.

foldige, at de ei keerte sig efter at forvare deres Eiendele inden Laas og Luffelse, og det som maatte komme Italiener og Spanske mest forunderligt og uskyldigt for, vare ei heller bange for deres Sønner og Døttre, at de skulde giøre, eller andre dem, noget usømmeligt; hvilket de noksom kunde skionne deraf, at i Oberstens Huus, hvor Qvirinus med tvende sine Staldbødre vare indqvarteret, var det ham og dem tilladt at sove i samme Kammer, hvor Bærtten selv laae med sin Kone, samt sine vorne Sønner og Døttre, tæt hos de Fremmedes Seng; Og var det saa langt fra, at Bærtten derover gjorde sig nogen Slags Grille, at han ofte stod op med sine Sønner for Dag, for at passe paa sit Fiskerie, og lod sin Kone og sine Døttre blive liggende efter sig, med samme Sikkerhed, som om de havde ligget i deres Moders Arme, og kom ikke hjem igien forend efter otte Timers Forløb: Thi alles, baade Gamles og Unges Uskyldighed og Enfoldighed var saa stor, samt deres Hierter saa rene og hengivne til Gudsfrugt og Lydighed mod hans Bud, at de ei vidste eller tænkte, hvad Utugt, Horerie og Løssagtighed var, saa at de gistede sig, alene for at opfylde Guds Befaling (h),

og

(h) Man maae tilstaae, at dette var en stor Fuldkommenhed, som neppe nogensteds nu mere er

og slet ikke af Nysgierrighed eller Lyst, hvilken den kolde Luft og det kolde Land, som de boede i, ei tillod at herske hos dem (i).

§. 12. Herudover vare ogsaa deres Fruentimmer saa rene og uskyldige, at naar de i bemeldte Fremmedes Overværelse skulde legge sig, klædte de sig af i deres Paasyn, indtil den bare Krop, som de og fremviiste, naar de stode op. Hvilket de Fremmede gjorde dem efter, saa de paa begge Sider, efter bemeldte Skik, klædte sig af og paa, uden mindste ond og løsagtig Tanke, ligesom de havde været lutter unge Børn tilsammen. Af samme uskyldige Enfoldighed, som og af en gammel Bane, hvilken er som en Natur, skede det og, at naar bemeldte Fruentimmer begyndte i Maji-Maaned at gaae i Bad,

H 5

hvilket

er at finde, ligesom den ogsaa har været i de Eider meget rar blant de Norske selv, hvilke i den Punkt ei vare saa hellige.

- (i) Saadan Virkning tilskriver Floravant Kulden, af hvilken endeel andre ældre Skribenter tvertimod ville udlede Aarsagen til de nordiske Folkes Frugtbarhed, og deres store og mange Udflytninger, som f. Ex. *Paulus Diaconus de gestis Longobardorum Lib. I. Dudo de St. Quirino de moribus & gestis Normannorum, Guilb. Gemneticens. hos du Chesne in Scriptor. Rerum Normann. Pag. 214, og andre.*

hvilket de pleiede at gjøre hver Torsdag (k), Klædde de sig af Hiemme til de vare splitter nøgne, i hvilken Postyr de ginge ud og et Pile = Skud langt henover i Badet, hvor Mandes = og Qvindes = Personer badede sig om hinanden, holdende allene i den hoire Haand en Urte = Kost, som en Børste, hvor med de sagde sig at afviske Sveeden paa deres Ryg, og den venstre Haand langs Hofsten, ligesom for at skiule sig, hvilket de dog ei gjorde. Og alt dette ansaae de Fremmede uden mindste Anfegtning, hvori deels Landets Kulde var Aarsag, deels den stændige Bane (l). Saa at Floravant forsikkrer, at de med Sandhed kunde sige, det de, i Betragtning af denne uskyldige Levemaade, havde fra den 3die Februarii 1432. til den 14. Maji samme Aar, i 101. Dage, været ligesom i Paradiis, blandt de uskyldige Engle, naar de vilde ligne den mod Leve maaden

(k) Bade og Badstuer vare meget brugelige hos vore gamle Forsædre, som kan sees af Olafs Trygvasonar Saga Par. I. p. 195., af det saa kaldte Sagubrot. pag. 19., og flere; Men de smitsomme Sygdomme, som vi tillige med en Hoben Guld og Sølv have hentet fra America, har ophævet den Brug tillige med meget andet.

(l) Banen gjorde vel mere dertil, end Kulden, og førend de komme i Banc dermed, deres nedpinede Kroppe.

maaden i de Italienske Lande. Dog havde disse Fruentimmer ellers lange ærbare Klæder eller Riortle paa, særdeles naar de ginge i Kirke, da deres Ansigter og vare med Floer og Sloer saa bedækkede, at ingen kunde see dem (m).

§. 13. Bemeldte De Køst laae ellers, som anførte Beretninger videre fortælle, 70. Miile i Vest fra det yderste Forbjerg i Norge, som man kaldte Verdens Ende eller Bagdeel (n), og var tre Miile i Omfreds, liggende temmelig lavt og slet (o), naar man undtog

(m) Det var vel ikke meget, dog undertiden brugeligt blandt vore Forsædre, at Fruentimmeret bedækte sine Ansigter, ei allene af Andagt, men og af Blufærdighed.

(n) Ved denne Verdens Bagdeel maa vel forstaaes det saa kaldte Nord-Cap, fra hvilket Køst ligger just ikke i Vest, men rettere i Syd-Syd-Vest omtrent, ligesom og ved de 70 Miile ei maae forstaaes Italienske, men Tydske Miile, om Regningen skal blive nogenledes rigtig.

(o) Køst er et lavt Land, om hvilket man derfor har den Sagn i Nordlandene, at det tilforn har staaet under Vand, eller været blandt de skjulte Lande, Hulder-Lande kaldede, som ei sees, uden fielden og i visse Tilfælde, af hvilket Slags Lande de foregi-
ve, at der endnu ligger eet i Syd-Syd-
Vest

undtog nogle Høie, hvorpaa Husene vare bygte. I Nærværelsen af samme laae ogsaa endeel andre Steen = Klipper eller Der, nogle store, andre smaa, som til Deels vare beboede, deels ikke (p). Man havde der tre Maaneder om Aaret stedse Dag, nemlig i Junio, Julio og Augusto, da Solen aldrig gik under, men derimod i andre tre Maaneder, nemlig Decembr., Januar., og Februar., næsten stændig Nat, da Maanen idelig

Vest fra Koft, om jeg ret erindrer, Uet Koft kaldet, hvorom J. Ramus og lidt mælder i sin Outinus & Ulyssés pag. 114. Koft = Den ligger ellers 3. Norske Miile i Syd = Syd = Vest omtrent fra Børsen, og er igiennemskaaen af adskillige smaae Kanaler, som ere besværlige at komme over i hoi Flod, naar Veiret tillige er stormende. Der skal overalt nu være 17. Bønder og 62. Communicanter; og den udgjør nu omstunder et Pastorat tillige med den hosliggende De, Børsen, som og har sin Kirke, hos hvilken Præsten boer.

- (p) Nu omstunder er Koft = Den allene beboet; Men paa de andre Klipper eller Fielde som ligge der omkring, blandt hvilke disse fire, Stor = Fielde, Trenykken, Vedøy og Stavøy ere især at mærke, og de største, gaae alleene Creature. Om sidstbemeldte Stavøy kan være Venetianernes Santi, overlades dem at undersøge og skionne, som boe eller ere vel kiendte der paa Stedet.

idelig skinnede for dem (q). Paa de Steder vankede næsten ingen anden Spise, end Fisk, særdeles Stokfisk, som, uden at saltes, blev tørret i Binden og ved Solen, da den blev tør og haard som et Stykke Træ, eftersom den havde kun lidt Fedme og Fugtighed hos sig. Naar de vilde anrette den til Mad, bankede de den først vel mør med en Dye, og lavede den siden til med Smør og Specerier, da den smagede ret vel. Dog fik man undertiden og noget Dye = Risod at spise, samt Røe = Mælk, med hvilken Indbyggerne ogsaa blandede undertiden Rug og Meel og andre Sager, og bagede saa deraf et Slags Brød, hvilket ei smagede vel. Ligeledes vilde deres Drik, som bestod i Sur = Mælk, ei heller smage dem, som dertil vare uvante. Dog brugte de ogsaa at drikke Øll (r).

§. 14.

- (q) Floravant forklarer dette nsiere, naar han siger, at fra den 20. Novembr. til den 20. Februar. varede Ratten her 21. Timer og vel længere, men fra den 20. Maji til den 20. Aug. saae man stedse Solen eller dens Skin.
- (r) Øll har været en meget giængs Drik ei alle ne blandt de Nordiske, Tydske og Celtiske, men og andre Folk i de ældste Tider; hvorom adskilligt kunde anføres, dersom vor Materie det tillod eller udfordrede.

§. 14. Deres Huse vare bygte af Træ, og runde (s), havende øverst op og midt paa Taget et Hull, hvor Lyset kunde falde igiennem, hvilket Hull de om Vinteren bedækkede med Fiske = Skind, hvilke de lode saaledes tilrede, at Lyset kunde skinne derigennem (t). Deres Klæder vare mestensdeels giorte af grovt Lundisk (u) eller andet Slags Klæde, men ikke meget af Skind, undtagen at Mandfolkene bare deels røde, deels sorte Skind = Klæder (v). De øvrige vare

(s) Saadanne Huse har ellers ikke været meget i Brug hos de gamle Norske, uden maaskee i de ældste Eider. De kaldes Gæmmer, bygte indvendig af Træ = Stager, og uden til af Torv, og bruges ei meget uden af Sinner.

(t) Dette Hull er gierne firkantet og kaldes Lisre, omfattet af Træ, hvortil er passet en Træ = Ramme, over hvilken bemældte Skind er udspiilet, eller Fiske = Mæver af Hellefyndre og andre saadanne, som og dertil bruges. I Rammen er indsat et bevægeligt Tvær = Træ, med et Hull i Midten for en Stang, hvorved Rammen efter Behag kan aftages eller paasættes.

(u) Londonsk eller Engelsk Klæde.

(v) Ved det sidste Slag meenes her vel de Klæder af smurt Skind, som paa Fiskerierne bruges uden over de andre, for at holde Sne, Regn og Sø = Vandet ude, som Skind = Stal, Skind = Buxer, o. s. v.

vare alle af bemældte Klæde, hvilket af Farve var enten blaat, rødt, graat eller Afsefarvet, og blev dem tilført fra Dannemark (x) og for godt Kjøb og en ringe Priis. For at hærde deres Børn og vænne dem til at taale Kulden, brugte de den underlige Maneer, at saa snart de vare fødte, og alleene fire Dage gamle, lagde de dem ganske nøgne paa Gulvet, midt under bemeldte Hull paa Taget, hvilket de aabnede, for at lade det snee paa dem (y). Ved hvilket og andet saadant de bleve saa haard:

- (x) Saaledes siger Floravant, hvilket dog er uden Tvil urigtigt: Thi de paa Køst handlede paa Bergen, som siden beretter, hvor der var nok af saadanne Varer at faae, hvilke findes didhen fra Engelland og Nederlandene.
- (y) Jeg vil neppe troe, at nogen blandt os nu mere optrækker sine Børn paa den Maade. Evertimod er en alt for om og kjaalen Opdragelse bleven paa sine Steder især en Hovedsyge, end og blandt Gemeene og Bønder, som giøre deres Børn uskikkede til at taale Dødt og Kulde, uduelige til Arbeide, samt til doyne, lade og vellystige Mennecker. Ellers maae jeg om forbemeldte Huse med Hull paa Taget, som her kaldes Køg-Stuer, endnu erindre dette: At samme ere endnu paa sine Steder, sær i Nordlandene, i Brug. Ligesom ogsaa i gamle Dage Kongernes Palladser paa samme Maade vare indrettede, ei alleene en Tid lang her i Norge, men og i Engelland og paa andre Steder.

haardsore, at de siden, naar de vare over deres Born: Alder, kunde taale Kulden, den maatte vare saa stræng, som den vare vilde.

§. 15. Denne var ogsaa om Vinteren paa de Steder ret skarp (z), saa de stakfels Italiener, som vare slet forsynede med Klæder, havde stor Nøie med at begaae sig, eftersom de vare ei vantte til saa gruelig en Kulde. Og faldt det dem allerbesværligst, naar de paa Hellige Dage skulde i Kirken, eftersom de da havde en god halv (Italiensk) Miil at gaae (a). Hvilket altsammen de
Dog

(z) Den Vinter, da Qvirinus var paa Koff, maae have været usædvanlig stræng: Thi han siger paa et andet Sted, at saa længe de vare der, snæede det næsten bestandig fra den 5. Februar. til den 14. Maji. Da det derimod ei fielden skeer, at det i Nordlandene, paa de Steder, som ligge i og ved Havet, især, midt om Vinteren tør og regner med Torden og Lynild.

(a) Man kan sige, at dette var ikke meget lang Wei: Thi en Italiensk Miil er kun en fjerde Deel Tydsk Miil, og denne to tredie Deel af en Norssk; og altsaa var den heele Wei en tredie Deel omtrent af en Norssk Fierding Miil. Hvad skal man da sige om de stakfels Folk, som her i Landet maae paa endeel Steder fare til Søes eller Lands, 1. 2. og 3. Norske

dog med Guds Bistand vel udstode. Eigesom det og var at forundre over, at endskjønt de i heele to Maaneder toge til sig, saasom de ei kunde blive mætte, en usigelig stor Mængde af den Køst, som der faldt, saasom af Kiød, Smør, Stokfisk og mægtige store Helleflynder eller Dveiter; Saa døde dog ingen af dem, hvilket vel neppe nogen af dem havde undgaaet, dersom den Mad, som de nød, ei havde været saa lind og snar at fordøie, som den var, hvoraf naar deres Mave var bleven for meget besværet og derved syg, var det eeneste Læge = Middell, som de derimod brugte, fersk Koe = Mælk, hvilken de drak saa frisk og varm, som den blev malket; Thi enhver Husbonde holdt til sin Families Underholdning 4. eller 6. af saadanne Creature.

§. 16. For Resten bestod Indbyggernes heele Riigdom, i Steden for Penge (b) i Fisk,

Norske Miile til deres Kirke? Ellers staaer Kirken paa Køst eene for sig selv Nord, Nord, West paa Ven.

(b) Ingen maae heraf domme, at der ogsaa paa andre Steder i Norge den Tid ingen Penge vare i Brug: Thi og længe for de Tider havde de Norske lært at forstaae, hvad Pen-

i Fisk, hvormed og al deres Riob og Sall
 skeede, af hvilken der Aaret igiennem blev
 fangen en utallig Mængde, deels Helleflynder,
 hvilke saae næsten ud, som de af Benetianer-
 ne saa kaldte Passare, og vare til deels for-
 underlig store, da der fangedes de iblant,
 som veiede to Centner, vare langt længere
 end sex Fod, bredere paa Ryggen end to
 Fod, og tykkere end en to trediedeels Fod,
 hvilke de hugge i Stykker og nedsaltede (c),
 da de bleve gode at spise, deels og fornemme-
 lig den saa kaldte Stokfisk, hvoraf der blev
 fisket en utrolig Mængde og tørret i Binden,
 hvilken de siden i Maji Maaned indskibede
 paa et stort Skib, paa 50 Fade, og førte
 over 1000 Italienske eller 250 Tydske Mi-
 le

ge duede til, og betiente sig saa vel af egne,
 som Fremmede, hvoraf de til Deels besadde
 temmelige Rigdomme; Saa at deres Konge
 Hakon Hakonson paa eengang forærede
 Cardinal Wilhelm, for hans Umage med
 sin Kroning, 15000. Mark Sterling, som
 paa de Tider var en overmaade stor Sum
 Penge. See Pontoppidans Annal. Eccles.
 Dan. Tom. I. pag. 498. Matth. Paris mæl-
 der og herom i hans Hist. Anglic.

- (c) Den Kunst at nedsalte Fisk er altsaa temme-
 lig gammel blant de Norske, ligesom den
 og i sig selv er ældre end maaskee de fleste
 tænke.

le (d), til den Stad Berga i Norge (e), hvor der var en stor Stapel-Stad, efter som didhen komme Skibe fra mangfoldige Steder, 300 til 350 Fade drægtige, som vare ladde med allehaande Sager, som komme fra Tydskland, Engelland, Skotland og Preussen, og vare fornødne til Livets Klæde og Underholdning, hvilke Varer, saasom især Læder, Klæde, Jern og adskillige ædelige Varer, som ei faldt hos dem selv, bemelte fra Nordlandene eller Køst tiltusfede (f) sig for deres Fisk, (som paa utallige mange Skibe blev ført til foromtalte Stad Berga) efter som de slet ingen Penge eller Mynt brugte. Naar de da havde tiltusfet sig hvad de

J 2

vilde,

- (d) Dette skulde være 166 Norske Mile omtrent, hvilken Regning bliver alt for stor; da der mellem Køst og Bergen ei kan være stort mere end 100 Norske eller 150 Tydske Mile.
- (e) Floravant beretter, at de førte deres Fisk til de Kongeriger Danmark, Sverrig og Norrig; hvilken Sag han ei har gjort sig ret bekiendt: Thi selv have de ei ført den længer end til Bergen, og derfra er den siden ved andre ført videre omkring, ei alene til bemelte Kongeriger, men og mange andre Stæder.
- (f) Samme Handels Maade omtrent imellem Bergen og Nordlandene vedvarer endnu, men om den er meget tienlig for de Sidste, om den ei paa en bedre Fod kunde iudrettes, og om Nordlandene ei vare best tiende med egen Ribsstæd, det er noget, som jeg ei vil gjøre mig til Dommer udi.

vilde, droge de dermed tilbage, og toge under Reis paa et vist Sted ind en Ladning Træe og Beed, for dermed at behielpe sig til Brændeveed og anden Fornødenhed (g) Aaret igiennem.

§. 17. Foruden at Indbyggerne der paa Stedet vare særdeles gudfrygtige og andægtige Christne, samt levede saa Kierligen sammen, at intet Ehyerie og ingen Egennytighed der havde Sted, saa at ingen lukte sit Huus, sine Dørre og Vindues Luger til, men hver lod sine Kister og Læddiker staae aabne, uden at frygte for at blive bestaalet, skjønt de saae sig vel for for de vilde Dyr (h); Vare de ogsaa, særdeles de Gamle, saa hengivne under Guds Billie, at saa ofte

(g) Paa Børsen og Køst voxer slet ingen Beed, og paa endeel andre Der i Nordlandene meget lidt deraf, saa de derover maae forsyne sig med den fornødne Beed fra andre Steder, eller i dens Sted bruge Torv.

(h) Hvad for Slags vilde Dyr dette har været, skal jeg ei sige, da deraf paa de Steder slet ingen nu findes, med mindre det har været Bixrne, hvilke efter Ped. Clausens Beretning i hans Norges Beskrivelse skal have opholdt sig i stor Mængde paa Lofot-Øerne, som grændse til Børsen og Køst, hvor dog ingen nu mere er tilovers, saa at de af Indbyggerne maae være udroddede.

ofte deres Fader eller Moder, Egtemand, Hustrue, Børn eller andre Nærpaarørende ved Døden afgik, begave de sig strax, saa snart den Syge var død, hen i deres Høved Kirke, uden mindste Murr og Klagen, hvor de takkede den Høieste, fordi han havde ladet den Afdøde leve saa mange Aar hos dem, og nu henkaldet ham til at nyde Deel i sin Himmelske Naade, vare glade og vel til Freds med Guds useilbare Villie, lovede og prisede ham, og viiste hverken i Ord eller i Gæbærder den mindste Sorg og Traurighed, ret ligesom den Afdøde alene laae og sov. Naar en Egtemand i Særdeleshed hendode, saa lod Enken paa den Dag, han blev begravet, anrette et stort Giestebud for alle Naboerne, som da iførte sig deres beste Klæder, hvilket Enken selv og gjorde, der idelig under Giestebudet opmuntrede Giesterne, at de skulde gjøre sig vel til Gode og holde sig lystige til hendes afdøde Mand's Erindring og evige Rolighed og Hvile (i).

§ 3

§. 18.

- (i) Jeg vil ei negte de gamle Indvaanere paa Koff. Den den Koes, at de have i disse og andre Tilfælde været fornøiede med Guds Villie, men troer tillige, at denne Hengivenhed har tildeels meget beroet paa en vedtagen Skik og gammel Sædvane. Thi hvilke høitidelige Giestebude, gemeenligen Grav-

OU

§. 18. Omkring ved disse Rost: Der opholdt sig en utallig Mængde Søe: Fugle, som Indbyggerne paa deres Sprog kaldte *Muri* (k), men Venetianerne *Cocali marini*, og som gierne indfinde sig paa de Steder, hvor Mennesker ere, saa vel til Søes som paa Landet (l), men her vare de saa tamme, som

Øll eller Urve: Øll kaldede, Samqvæmme og Drifkelave vore Forsædre, lige fra de Hedenske Tider af, have været vante at holde efter de Udsøde, og hvor helligen den Skik maatte af de Igienlevende iagttages, det er af vore gamle Historier noksom at see.

(k) Herved forstaaes den Sort Søe: Fugle, som de Norske kalde *Maase*, paa Dansk *Maage*, Latin *Mergus Marinus*, hvoraf en utrolig stor Mængde opholder sig i Nordlandene, især paa visse Steder, og som ere adskillige Slags; hvorom og om andet mere til den Norske naturlige Historie henhørende, vi kan vente god og udsørlig Uderretning af vor lærde og vidtberømte Biskop, Herr Doctor *Gunnarus*. Foruden dette Slags Søe: Fugle findes ellers mange andre i Nordlandene, hvoraf endeel, ikke mindre end *Maagene*, med idelige Skrig opfylde Luften, fornemmelig hvor de have deres Reeder, eller hvor de søge deres Føde paa Havet.

(l) Dette gjøre ei alene *Maagerne*, men og andre graadige Fugle, for at finde noget, hvormed de kan fylde deres hungrige Maver.

som Huus-Duer. Hvilke Fugle syntes at have deres Næring og Underholdning alene af en bestandig Kurren, Raaben og Skrigen, saa lode de sig idelig og i een Træk høre. Om Sommeren alene, naar det er meest varmt, og næsten bestandig Dag, holde de sig en fire Timers Tid ganske stille, da Indbyggerne og legge sig til Hvile, tagende Mærke af bemeldte Fugle, at det er Tid at sove (m). Da det lakkede mod Vaaren, indfandt der sig ogsaa en utallig Mangfoldighed af vilde Gæs (n), som bygde sig Reeder hist og her omkring paa Klipperne, men især og fornemmelig tæt ved Huus-Bæggene,

J 4

hvor

(m) Man skulde heraf tænke, at de der intet andet Time-Uhr havde end Waagerne, hvilket er urigtigt; Thi endskiont vel ikke mange paa de Steder ere Giere af Stue- eller Lomme-Uhrer, hvilke dog endogsaa Bønder paa adskillige Steder her i Landet forsaae at giøre, især det første Slags, saa veed dog den gemeine Mand her til Lands temmelig vel at skille imellem Tiden, enten af Stierne, eller af Ebbe og Flod, eller af Solens Gang, v. s. v.

(n) Disse ere af de saa kaldte Træk-Fugle, som drage bort om Høsten, og komme tilbage igien om Vaaren, da de giøre dem i Nordlandene temmelig Fortræd og Skade paa deres Agre, ved at æde op det deri nys saae Korn.

hvor de vare saa tamme, estersom de ei af nogen bleve skrekfede eller foruroligede, at naar Qvinderne i Husene ginge hen til deres Reede, for at tage sig Eg, steg Gaasen af Reedet, saa man des mageligere kunde tage saa mange Eg, som man vilde, for deraf at tillave de Fremmede Egge-Røre, eller en Ræt af Eg og Smør. Hvorpaa Gaasen satte sig paa Reedet igien, uden i mindste Maade at blive forskrekket (o).

§. 19. Esterat oftomtalte Fremmede havde opholdt sig paa Den Røst indtil Maji Maaned, begyndte Indbyggerne at gjøre sig færdige til den forestaaende sædvanlige Reise til Bergen, hvorhen de og agtede at føre de Fremmede med sig. Men nogle Dage før end Reisen skulde gaae for sig, havde en fornemme Frue, hvis Husbonde var Oberst
og

- (o) At vilde Gæs ere blevne saa tamme, veed jeg mig ikke at have læst, eller hørt, skjønt jeg er født kun saa Mile borte fra det Sted, som her omtales. Dog vil jeg troe, at alle saadanne baade Fugle og Dyr ere blevne langt mere ske end tilforn, efter at man har begyndt at bruge Børsjer og Krud i Steden for Bue og Pile. Hvilke sidse mig synes at man burde og kunde endnu med stor Fordeel betiene sig af, paa de Steder især, hvor Indbyggerne have deres Røring af Fugle, eller Dyr, Jagt.

og Herre over alle disse Der, faaet at vide, at der vare komne Fremmede til Køst: Den; Hvorover hun sendte sin Capellan med sin Baad paa 12. Aarer til P. Qvirinum, som den Fornemste, og lod ham forære 60. tørre Stokfiske, tre store Leiver (p) Rug: Brød, og en Kage, med Hilsen, at eftersom hun havde fornummet, at han og hans Stald: brødre, som Fremmede, vare af Indbyggerne der paa Stedet ei blevne saa vel behandlede, som de burde, saa skulde han kun sige frit ud, hvori noget var skeet dem for nær, da det skulde blive dem altsammen erstattet; Ligesom og bemeldte Capellan havde den Befal-

3 5

ling

- (p) Her har man det tilforn omtalte Glad: Brød, hvoraf hvert Brød for sig kaldes en Leiv. Det ansees vel gemeenligen som noget, de Norske havde for sig alene, og som de have opfundet af Mangel paa Korn: Varer; hvilket dog er urigtigt, da det tilforn ogsaa er brugt uden for Norge; Thi man finder ei alene at de Norske Konger selv have brugt det paa deres Borde, hvilket vel ei er skeet af Erang, See *Th. Torfai Histor. Orcadum* pag. 63. men ogsaa i Bermeland, Dalerne og andre Steder i Sverrig. See *Olai Magni Descript. Gent. boreal.* pag. 442, ja og i *Engelland.* See *Matth. Westmonaster. Flor.* Hist. pag. 110 ad an. 878. Om dette Glad: Brød kan ellers læses noget i *Thom. Barbolini Dissert. 6 de Medicina Danorum Domestica* pag. 304.

ling til Indbyggerne, at de skulde bevise de Fremmede al Tieneste og Høflighed, og føre dem med sig til Bergen (q). For hvilken Godheds Bevisning Qvirinus og de andre takkede paa det ærbødigste, og kunde ei andet end bevidne deres Værters Uskyldighed, samt rose og berømme deres Fromhed og Høflighed imod sig. Og eftersom Qvirinus just havde hos sig et Pater Noster Baand af Ambra, som han havde faaet til St. Jacob i Gallicien, saa sendte han bemelte Frue det til en Foræring, at hun skulde bede Gud for dem om en lykkelig Tilbagekomst til deres Fæderneland.

§. 20. Da nu Skibet, som de skulde følge bort med, var færdigt, og det kom dertil, at de Fremmede skulde betale hvad de havde fortæret, kom der, som Qvirinus beretter,

- (q) Heri, og i den tilforn omtalte Opsyrsel af Indbyggerne paa Kost imod deres Fremmede, have vi en Prøve paa de gamle Norskes Høflighed og Godhed mod Fremmede og Rejsende, hvilken stedse har været een af deres Hoved-Dyder, og hvoraf de Fleste blant dem endnu kan berømmes. See om denne Dyd vor store Antiquarii Otth. Sperlings Tractat, kaldet Boreas, pag. 201. Af hvilken og Wilh. Malmesburgiensis roser de gamle Nordmænd. See Script. Rerum Anglic. post Bedam. Fol. 57.

retter, paa enhver at betale to Croner for Maanedn, eller syv Croner for tre og en halv Maaned (r), hvortil, da de ei havde Penge nok hos dem, forærede de deres Bærtinder (s), til et Taknemmeligheds Tegn, nogle smaa og ringe Sager, som de endnu havde tilovers, nemlig: sex Sølvs-Skaaler eller Bægere, sex Gasser og sex Skeer (t), hvilket dog ikke var saa meget, som de syntes at det burde have været, og de vare skyldige til at give. Hvorpaa de af alle Indbyggerne finge nogle Fiske til Forærings (u), og to-
ge

- (r) Qvirinus synes at ville beskylde den Tydske Munk, som vel muelig forstod sig bedre paa Mynten, end Indbyggerne, for at have presset dette af dem, og siger, at han stak det mestendeels i sin egen Pung, eftersom han maaskee meente, at han burde have det for sin Tieneste, som han havde beviist dem, ved at være deres Tolk o. s. v. Dog bragte han sin Erkebisp en Deel af Byttet, som var just ikke ret stort.
- (s) Saaledes udlader Floravant sig derom, og melder intet om den slemme Munk, som Qvirinus kalder ham, eller at de betalte Penge for sig.
- (t) Floravant taler intet om Skeer og Gasser, men sætter i Steden derfor Belter og Ringer.
- (u) Det var Skik hos vore gamle Forfædre, ei alene at tractere Fremmede og deres Gæster vel,

ge en kierlig Afsskeed med samme, som gif ikke af uden Graad paa begge Sider, saa at alle baade Qvinder og Børn græde, og de Fremmede med dem, hvilke siden den 14. Maji ginge om Bord paa et Skib, 20. Fade drægtigt, som var laddet med Stokfisk, og blev ført af bemelte Qvirini Bært, samt hans tre Sønner, og nogle andre deres Paarørende (v). Da de droge fra Køst, og det leed langt ud i Maji Maaned, var Dagen allerede saa lang, at de saae Solen 48. Timer i een Træk; Men eftersom de droge stedse Sonder paa, blev Solen siden nogen Tid, dog ikke længer end een Time borte for dem, saa de ei
 saae

vel, men og give dem Foræringer, efter enhvers Stand og Vilkaar, open i Kjøbet, naar de reisste bort. Hvilket ogsaa var brugeligt blant de gamle Græker. See Hervarar Saga, i Verelii Anmærkninger pag. 61.

- (v) Skibet eller Jagten skulde gaae til Bergen, den første Havn, siger Floravant, hvor man forhandlede Stokfisken, og hvor man sædvanlig førte den hen. Men hvorfor det da gif underveis ind til Trondhiem, allerhelst da de Fremmede havde sat sig for at reise til Bergen, dertil anføres ingen Marsag, hvilken dog vel maae have været deres Sammenkomst underveis med den Trondhiemste Erkebisp, hvorom siden fortælles, og Rygtet om den Krig, som havde reist sig mellem de Norste og Lydske.

saae dens Straaler, skiont det for Næsten var lys Dag. Efterat de havde seilet 200. (Italienske) Mile fra Kustene, fandt de nogle Stykker og Skibs: Eoi af deres mindre Skib, hvoraf de kunde tydelig mærke, at de af deres Sælsskab, som vare paa samme Skib, og strax den første Nat bleve skilte fra dem, maatte være undergangne og druknede. Ellers gik Reisen vel for sig mestendeels igiennem sikre Farvande, hvor man for det meste betiente sig af Varenne, stedse Sønder paa, imellem Klipper og Bierge, hvor man paa alle Odder og Forbierge fandt visse Tegn, som viisede, hvor den rette sikke Fart var og Havet dybest. Blandt disse Bierge horte de en stærk Skrigen og Allarm af mangfoldige Slags Søe: Fugle, som der havde deres Needer; og naar samme bleve stille, mærkede man at det var Tid at sove, og gik altsaa til Sengs, skiont det stedse var Dag.

§. 21. Underveis traf de og mange beboede Der og Klipper, og allesteder hvor de komme frem, beviiste Indbyggerne dem alt godt, og gave dem, besynderlig naar foromtalte Munk, som fulgte dem paa Reisen, fortaalte hvorledes det dem var gaaet, Mælk, Fisk og anden Spise uden mindste Betaling. Det hændte sig ogsaa, at de traf underveis

Den

den Trondhiemske Erkebiskop (x), hvilken bemeldte Munk vilde besøge, og som i geistlige Sager havde at befale over alle disse Der og Klipper, ja over alle Kirker i ganske Norge, Island og Grønland. Han blev kaldet Archiepiscopus Nidrosiensis eller Erkebisp i Druntheim, og var nu der ankommen med 2de sine Skibe, som bleve roede frem med Alarer, og hvorpaa han havde over 200. Personer i Følge med sig (y). Hos ham gjorde de deres Opvartning, hvilken og, da han fornam, i hvilken Nød de havde været bestedte, samt i hvilke slette Omstændigheder og af hvad Nation de vare, beviiste megen Medlidendighed imod dem, og tilbød dem sin Hielp og Tieneste. Ligesom han og gav dem et Recommendationens Brev til sin Erkebispelige Stad Nidrosia, ellers Trundhiem kaldet, hvor St. Olai Legeme blev fremviist, der havde

- (x) Den da værende Trondhiemske Erkebiskop heed Aslak Bolt, som tilforn havde været Biskop i Bergen.
- (y) De Norske Erkebisper førte en næsten Kongelig Stat, og vilde gierne havt en ligesaa dan Myndighed, dersom Kongerne ei havde seet dem des bedre paa Fingrene, imellem hvilke og dem det blev ved en ordentlig Contract fastsat, hvor mange Drabanter i sær de skulde have i Følge med sig, naar de reisste, nemlig Erkebisperne 100., og de andre Bisper 40.

havde været en Konge i Norge; Og var samme Brev dem siden til stor Fordeel, efter- som de for sammes Skyld bleve paa nys be- meldte Sted ret vel imodtagne og tracterede.

§. 22. Efterat de havde talet længe og meget med Erkebispem, særdeles om deres Skibbrud, toge de Afsked fra ham og fortsatte deres Reise; Men da deres Skibs- Pas- tron kom til Trondhiem, og der fornam, at der havde reist sig en stor Krig imellem hans Herre, Kongen i Norge (z), og de Tydske, satte han sig for ei at reise videre; hvorover han lod dem sætte i Land paa en Li- den De ved Trondhiem, som var beboet (a), og drog derpaa sin Vej tilbage, efterat han havde bedet Indbyggerne der paa Den at ta- ge sig disse Fremmede an. Om anden Dag derefter kom de til Trondhiem, hvor Ind- byggerne, efterat de fik vide, at de vare Be- netianer, beviiste dem meget godt, og ginge
Dem

(z) Den da regierende Konge var Erich af Pom- meren, som førte Regimentet over alle tre Nordiske Kongeriger.

(a) Denne De maac have været Munkholmen, hvor den Tid var et Benedictiner- Klostet, og hvor Skibene gierne lagde til, førend de droge videre til Byen, fra hvilken den lig- ger omtrent 1. Norff Kiærding- Mil, og er nu en Fæstning for Byen mod Sø- Siden.

dem til Haande baade med Raad og Daad, for deres Konges St. Olaf Skyld, eftersom de vidste, at ham var i Benedig beviist af Ære og Rieklighed paa hans Hen- og Tilbage- Reise til og fra det Hellige Land (b). Paa bemeldte Dag, som var Christi Himmelfarts Dag, førte man dem i St. Olaf Kirke (c), som var herlig og prægtig bygget, hvor Statholderen var med alle Byens Indvaanere, og hvor de bivaanede Guds- Tjenesten

- (b) Jeg vil neppe troe, at man nogen andensheds skal finde, at Kong Oluf den Hellige har været i det Hellige Land og i Benedig. I det mindste veed vore egne Skribentere intet derom. Dog kan det vel være, at den Sagn har paa de Lieder gaaet her i Trondhiem, og er bleven sammensat af en anden Norff Konges Sigurd Jorsalafars Reise til det Hellige Land, hvorfra han drog tilbage over Land, og kan mueligt da være kommen til Benedig; hvilket er siden blevet St. Oluf tillagt.
- (c) Her meenes den berømte og tilforn saa meget prægtige Trondhiems Domkirke, som egentlig heed Christ- Kirke, men er ofte saa vel af vore egne, som Fremmede, kaldet St. Olufs Kirke, og det med Rette, eftersom St. Oluf der meere blev dørket, end Kristus. Den var afbrændt næste Aar for Qvirini Aakomst til Trondhiem, hvorved den havde tabt meget af sin Pragt, og har derfor vel ei sukket saa meget i Dine, som ellers.

nesten. Efterat den var til Ende, lode de sig mælde hos Statholderen, hvilke de vare, samt hvorfra og hvorledes de did vare ankomne, hvorpaa Statholderen med Forundring og megen Medynk spurgte P. Quirinum, om han kunde Latin, og da han svarede dertil Ja, indbød han dem alle til et Maaltid hos sig, hvortil han skulde selv lade dem hente. De ginge derpaa i Kirken igien, men vare ikke der længe, førend en Canonicus eller Domherre kom til dem, og tog dem med sig hen til Statholderens Huus, hvor en Hoben andre Gæste og vare indbudne, særdeles Geistlige Personer, og hvor de bleve meget venligen og høfligen imodtagne, samt med mange Recter efter Landets Maneer tracterede. Dog vare de øvrige Gæster meere for at betragte dem, og at spørge dem om allehaande Ting, end at spise. Hvorpaa man efter Maaltidet skaffede dem gode Logementer, hvor Statholderen og Canonici risgeligen forsynede dem med alt hvad de behøvede.

§. 23. Imidlertid var Quirinus stedse betænkt paa, hvorledes de maatte komme hjem igien. Hvorudover han følgende Dag begierede Raad og Hielp (d), hvorledes de skulde

(d) Ventelig af Statholderen og Canikerne.

Erh. Selsk. Skr. 2. D. R

fulde gribe deres Sager an, at de kunde komme til Tydskland eller Engelland, hvori de vilde rette sig efter, hvad man vilde raade dem. Efter lang Samtale og Beraadning blev endelig besluttet, at det til desto større Sikkerhed for dem i den da værende Krigs Tid (e), og paa det de kunde slippe for at fare over saa mange Hav, samt nyde desto meere Hielp, var best for dem, ei at drage lige til Dannemark, men reise først til Sverrig, hvor een af deres Landsmænd, ved Navn Johan Franco, som af Kongen i Dannemark var bleven slagen til Ridder, boede paa eet af Rigets Slotte, Stichimburg (f) kaldet, hvorhen de endnu havde en

53.

(e) Floravant siger, at man raadde dem dette, paa det de kunde undgaae den Fare, som dem under Reis af vilde Dyr kunde møde. Hvilket jeg ikke veed, hvad man skal giøre af, da baade den Tid blev, og endnu bliver reist igiennem Landet uden at vilde Dyr nogeninde deri har gjort Hinder. Det kan hændes, at man har bundet de gode Italiener saadant paa Vermene, for at faae dem des bedre overtalede.

(f) Herved kan vel ei være meent noget andet Slot, end Stegeborg i Øster-Gotland, skjønt jeg i Begyndelsen tænkte paa Slottet Almarstæk, ogsaa Stæket kaldet, at deraf kunde været gjort Stichimburg, om hvilket der Aar 1750. under O. Celsii præsidio er udgivet en Disputats af Ol. Er. Berg.

53. Dages Reise at giøre (g). Efterat de derfor havde opholdet sig 10. Dage i Trondhjem (h), saa reiste de den 9de Junii derfra, da Qvirinus til Afsked forærede Statholderen den Fisk, som ham var givet paa Køst, et Guld-Belte og et Signete, og denne ham igjen Scovle og Sporer, en liden Øxe (i) med sit Baaben paa og St. Olai Billede, en Hatt, et Par Sadel-Tasker af Leder, nogle Brød og noget Sild, og 4. Rhinske Gylden. Desuden havde ogsaa Qvirinus faaet paa Erkebispens Begne en Hest til Forærings. Hvormed de reiste afsted, 12. Personer sammen, foruden Beisværen,

(g) Floravant beretter, at det var en 30. Dags-Reise af deres rette Bei.

(h) Qvirinus regner kun otte Dage, hvilket bliver for lidt, hvis de, som Floravant opgiver, kom did den 29. Maji, og drog ei derfra førend d. 9de Junii.

(i) Dette var ligesom de gamle Norskes Liv-Baaben, hvilket de og deres Konger førte med sig, saa snart de skulde drage nogensteds hen, end og naar de skulde gaae uden for deres Stue-Dør. Herover er det kommet til at staae i det Norske Konges Baaben, og var det i saadan Brug hos dem, at den Engelske Skribent Matth. Westmonasteriens bevidner, at de Norske ei brugte Sværde, men Ører, ligesom ogsaa Kong Oluf den Hellige altid findes afmalet eller udhugget med saadan Øxe i Haanden.

viferen, som Statholderen havde ladet dem faae, med 2de Heste; og gif Reisen i 53. Dage efter hinanden stedse mod Osten, da de imidlertid stedse havde Dag, og komme i Dette Herberger, undertiden i dem, som endnu vare værre, hvor intet Brød var at faae. Paa nogle Steder malede de Bark, hvilken var overskaaren ligesom Græskaar, til Meel, hvilket de blandede med Mælk og Smør, og bagede deraf smaae Kager, som de brugte i Steden for Brød (k), og som de satte frem for vore Fremmede at spise tillige med Mælk, Smør og Ost, og gave dem derhos Ost Vand at drikke eller Ballen af sur sammensløben Mælk (l). Dog reiste de deres Bei

fort,

(k) Dette Brød laves ei af den grove Bark, men af det fineste deraf, som sidder nærmest Træet, hvilket gierne blandes med andet Meel, og brugesielden uden i stor Misvært, og Hungers Rød, undtagen paa visse Steder, som ligge høit oppe i Landet og til Fields, hvor de stedse skal betiene sig af dette Brød, end og naar de ei trænge dertil, for des bedre at kunne fordsie det, om Misvært skulde indfalde.

(l) Ballen efter Mælken, naar den er kogt til Ost eller sammensløben, her Møsse eller Muffe kaldet, bliver naar den en Tid lang har ligget paa Tønder eller Fade, sur som Edikke, og kaldes Syre, hvoraf med Vand imænget tillaves en Drik, som her paa man-

ge

fort, og traf undertiden bedre Herberger, hvor de finge Oll, Risd og andet, som de behøvede, og overalt traf de nok af en Ting, nemlig en god Villie og Godgjorenhed, saa at de paa alle Steder bleve venligen imodtagne, og ingen Ting sparet for dem.

§. 24. Igiennem Kongeriget Norge vare faae Baaninger at finde (nemlig efter Landets Størrelse) (m), og komme de ofte til Herberge, naar Folkene laae og sove, eftersom det kunde være Natte- Tider, skiont Dagen skinnede, da deres Beviser, som

R 3

Kiendte

ge Steder bruges blandt Bønder og de Gemeene, Blande eller Blænde kaldet, hvilken Drik Iudbyggerne paa Sudurserne eller de Hebridiske Øer ved Skotland, efter Buchanan's Beretning, Histor. Scot. p. 24., ogsaa have brugt, og kaldet Blandium. Ligesom man og finder hos Bergeron i hans Relation des Voyages &c. pag. 24., at saadan Drik har været brugelig blandt Tartarerne.

(m) Vort Land er langt fra ei saa beboet, som det kunde være, dog meere, end de fleeste Fremmede forestille sig, eller de Rejsende kan blive vaer: Thi ved det Landet er ujævnt, igiennemskaaet af Bierge og Dale, og tildeels Skov-vokset, hvor imellem Gaardene ligge hist og her adspredde, saa falder det beboede og bebyggede af Landet ei saa meget i Øinene, for hvilke det meste derafer skuldt.

Fiendte Landets Skif og Maneer, ikke desto mindre af sig selv lukte Døren op til Herberget, hvor de fandt Mad paa Bordet, med Stoler staaende der omkring, og Skind-Dyner fylte med skøn Duun og Fier, som man der brugte i Steden for Madrasser, samt alting aabent, saa de friet spiste af hvad der var for Haanden, og lagde sig derpaa til at sove. Da det ofte skeede, at medens de saaledes laae, kom Husbonden i Huset, som med Forundring saae dem an, og naar samme af Beviseren fik høre, hvorfra de vare, og hvorledes det var gaaet dem, blev han endnu meere forundret, havde Medlidenhed med dem, og gav dem at spise uden Betaling. Saa at de, 12. Personer i Tallet og 3. Heste ei fortærede meere, paa den heele Reise, som varede i 53. Dage, end de fire Rhinske Gylden, som vare dem i Trondhiem forærede. Underveis paa samme Reise fandt de for sig ganske fortørrede og forskreffelige Bierge og Dale (n), hvor de og fik at see en stor Mængde af visse Dyr, hvilke saae ud som

(n) Eftersom Reisen gik steds mod Osten, saa er det venteligt at den har gaaet herfra over Jemteland eller Herdalen, da de nødvendig maatte passere den store Fjeld-Roll imellem Norge og Sverrig, hvor de da vel have truffet de omtalte Bierge og Dale.

som Raaebukke (o), saavel som og sine hvide Fugle, store som Hassel = Høns (p), Ugerhøns og Phasaner, saa store som Gæs (q). De andre Fugle, saasom Falke, Høge og mange flere, vare alle hvide, hvortil dette Lands forstrækkelige Kulde var Aarsag (r). Ligesom de ogsaa i St. Olai Kirke havde seet en Biørne = Huid, som var Sneehvid og 15. Fod lang (s). For Resten vare de paa denne Reise temmelig lystige, og havde noget forglemt deres forrige Ulykker.

R 4

§. 25.

- (o) Hermed ere uden Tvil meente de bekiendte Keensdyr, som vanke om paa Fjeldene.
- (p) Her sigtes til de, blant os saa meget gængse Fugle, som vi kalde Ryper.
- (q) Det er bekiendt, at ingen af de egentlige Ugerhøns findes her nordensfjelds i Norge, og endnu mindre Phasaner; hvorfor ved de første maade være sigtet til vore Gierper eller Ugerhøns, og ved de sidste, som vare saa store som Gæs, til vore Tiurer eller Toddere.
- (r) Desse Fugle ere ei hvide uden om Vinteren, men forandre deres hvide Farve om Vaaren med den, som Naturen ellers har givet dem.
- (s) Saadanne bevidner Floravant at de og saae paa Den Røst og i Sverrig, som vare 12. Venetianske Fod lange, hvorover de sig høilig forundrede. Samme har uden Tvil ei været tagne af disse Landes Biørne, som aldrig findes hvide, men af de store Grønlandske, hvis Hude bleve her i gamle Dage meget ansette.

§. 25. Fire Dags Reise, førend de naaede Stiehimburg, komme de til et Sted, Vadsteen kaldet, hvor St. Birgitta var født, som havde stiftet en særdeles andægtig Regel eller Orden af Qvindes Personer, og dens Observantz Capellaner. Der havde de nordiske Landes Konger og Førstler ladet bygge, St. Birgitta til Ære, en meget kostelig og overmaade herlig Kirke, som overalt med Kober var betækt, og i hvilken Qvirinus taalte 62. Altere. Hos samme Kirke var et Kloster for en Hoben andægtige Nonner af St. Birgittæ Orden, og dens Capellaner, hvor vore Reisende, som fattige Fremmede, bleve vel imodtagne, eftersom dette Kloster havde store Indkomster. Efter 2de Dages Forløb reiste de derfra, og komme inden fire Dage til deres Landsmand, den strænge Ridder Hr. Johan Franco, som de til deres inderlige Glæde og ubeskrivelige Trøst fandt hjemme, og som gjorde sig al muelig Umage for at trøste og hielpe dem, da de havde udførlig underrettet ham om deres Ulykke og Skibbrud, eftersom han baade af Natur og Bane var en høflig og gavmild Mand. Fra den 18. Julii vare de i femten Dage i hans Huus, hvor de bleve saa vel opvartede, at de ikke kunde havt det bedre hjemme. Og eftersom det da var ved den Tid, da i bemeldte St. Birgittæ Kirke i Vadsteen aarlig

Aflad

Aflad pleiede at uddeeles, saa tog han dem didhen med sig, ei alene til den Ende, at de kunde blive deelagtige i Afladet, og see den Mængde Folk, som didhen forsamledes, men og der høre sig for, om noget Skib skulde være for haanden, som gik til Tydskland eller Engelland, for at følge bort med samme.

§. 26. Den første Augusti (t) reiste de da didhen i bemeldte Ridders Følgeskab, som havde sin eneste Søn Matthæo og mere end 100. Heste i Følge med sig (u), alle vel udstafferede, og vare fem Dage underveis, men komme hver Aften i gode Herberger, paa saadanne Steder, som stode under denne Ridders Befaling, og bleve vel tracterede. Om Aftenen for bemelte Fæst komme de til Basten, og fandt der for sig en utallig Mængde Menneſker, som allevegne fra havde forsamlet sig didhen, saasom mange af Adel og andre fra Dannemark, hvis Hiem var over 600. Mile derfra, mange fra Tydskland,

R 5

Hol-

(t) Dvirinus siger, at Fæsten stod den første Augusti, hvilket ikke kommer overeens med forrige Regning og Beretning, at de komme til J. Franco den 18. Julii og var hos ham i 15. Dage, førend de reiste til Badstena, paa hvilken Dei de vare i fem Dage.

(u) Floravant siger, at de vare 120.

Holland, Skotland og andre Steder, som vare komne langt fra over Havet, og mange fra Norge og Sverrig, hvilke havde reist didhen over Land. Der fik de at vide, at otte Dages Reise derfra laae i en Søe-Havn, Lodese kaldet (v), tvende Skibe, af hvilke det ene agtede sig til Rostok i Tydskland, og det andet til Engelland, hvorover de bleve særdeles fornøiede. Efterat de derfor havde faaet deres Afslad (x), toge de paa den tredie Dag Afsked fra J. Franco, som i Forveien havde klædt dem op, og givet dem de fornødne Reise-Penge, ligesom han og lod sin Søn nu ledsage dem til Lodese, og saa vel paa dem, som forrige Reise forsynede dem med de behørigte Heste, af hvilke Qvirinus i Sær fik en god Ganger at ride paa, eftersom han var plaget af Feber, saa det ellers var gaaet ham ilde. I Lodese bleve de ogsaa indlagde i oftbemelte Ridders Huus, og der ret vel tracterede, da de der maatte opholde sig nogle Dage, førend Skibene bleve færdige.

§. 27. Saa vidt Qvirini Reise og Beretning i og om vor Norden, hvilken inde

(v) Er et tilforn mere end nu bekiendt Sted, som ligger i Bessier, Gotland hos Got. Elven.

(x) Denne siger atter Qvirinus at være bleven udeelt den første Augusti.

deholder mange ret artige, tildeels tilforn ubekjendte, og i de fleste Ting vigtige Fortællinger, hvorom det endnu maae være mig tilladt at erindre: *At Anno 1728. er i Frankf. und Leipzig 8. udgivet en Bog under Titul: Neuentdecktes Norden, oder warhastte Reise / Beschreibung aller mitternächtigen Ländern, von S. M.* Heri see de fleste Stykker tagne af *Hieron. Megiseri Septentrio Nov-antiquus*, hvorom tilforn; Og har Udgiveren, naar han i Sær kommer til *Petr. Qvirini Reise*, som hos ham begynder *Pagina 135*, deri fulgt *Megiseri Oversættelse af den Italienske Original*, dog saaledes, at han ofte har forandret, den gamle Tydske Skrive-Maade til en i hans Tanker nættre Stil, hvorved han har udeladt, forandret og tillsat et og andet, som ei findes i den gamle Oversættelse, der synes at være mere overensstemmende med Originalen. Hvorhos ogsaa dette er at mærke, at i *Megiseri* eget Oplag er tillige med *Qvirini Reise*, ogsaa af det Italienske oversat og indført en Beretning om samme Reise af *Christopher Floravant*, som var een af hans Sælskab. Hvilken Beretning, som vel i de fornemste Stykker kommer overeens med *Qvirini* egen, men desuden indeholder adskilligt Mærkværdigt, som der ei findes, særdeles hvad *Indbyggerne paa Køst deres Sindelag og Levemaade*

angaaer, denne nye Udgiver har agtet ufor-
 nøden i sit Oplag at indføre. Til en Prø-
 ve, hvor uforfvarlig man ofte handler med de
 Eldres Beretninger, og hvor upaalideligt
 og uesterretligt saadanne Samleres og Sam-
 menstikkeres Arbeide er, kan dette tiene: At
 Pag. 177, hvor Qvirinus taler om Fruen-
 timmerets Nøgenhed paa Røst, naar de gif-
 til Sengs eller i Bad, har denne nye Udgis-
 ver fundet for got at giøre dette Tillæg, som
 ei findes hos Megiserum: „ Saa ere de, „
 (Iudbyggerne paa Røst) „ ei heller saa nys-
 „ gierrige, som de Tydske, og hvad som ikke
 „ hører sammen, det giøre de intet Bæsen af,
 „ men enhver følger sit Naturel, ligesom han
 „ har sat sig for at giøre, uden, at den ene
 „ keerer sig efter den anden, i Henseende til
 „ enhvers Forretning, og endsskiont Qvin-
 „ derne gaae med halvblotte Legemer, saa
 „ agter dog ingen saadant. „ Hvoraf ud-
 kommer en ganske anden Meening, end man
 finder i Qvirini egen Beretning hos Megise-
 rum. Thi denne taler kun om Fruentim-
 merets Nøgenhed, naar de skulde gaae til
 Sengs eller i Bad; Men som denne nye Ud-
 giver anfører det, maatte man slutte, at de
 har stedse gaaet halvnøgne, hvilket vel aldrig
 har været Qvirini Mening, og maatte være
 noget besynderligt paa de Steder om Vintes-
 ren, naar Sneer og Kulde indfalder.

§. 28. Om det Lille, til denne Tractat
 foiede Kort over Køst med hosliggende Værøe
 og Moskøe, er dette ogsaa til Slutning at
 mærke, at man ei tør give det ud for aldeles
 rigtigt og tilforladeligt i alle behørige Maa-
 der, til hvilken Ende det ei heller er her tilsat,
 men kun til desto bedre Oplysning, og for at
 give, Fremmede især, et Slags Begreb
 om Landstrækningen og Stedernes Belig-
 genhed omkring ved den bekiendte Moskøe eller
 Malstrøm.